

Isabel Allende

Het negende schrift
van Maya

Zevende druk

WERELDBIBLIOTHEEK · AMSTERDAM

Vertaald uit het Spaans door Rikkie Degenaar

Zevende druk, februari 2013

Omslagontwerp Karin van der Meer
Omslagillustratie © Hollandse Hoogte

Oorspronkelijke titel *El cuaderno de Maya*
© 2011 Isabel Allende
© 2011 Nederlandse vertaling Rikkie Degenaar en
Uitgeverij Wereldbibliotheek bv
Nieuwezijds Voorburgwal 330 · 1012 RW Amsterdam

www.wereldbibliotheek.nl

ISBN 978 90 284 2511 8
e-book 978 90 284 4005 0

*Tell me, what else should I have done?
Doesn't everything die at last, and too soon?
Tell me, what is it you plan to do
With your one wild and precious life?*

Mary Oliver, "The Summer Day"

ZOMER

(januari, februari, maart)

Het is inmiddels een week geleden dat mijn grootmoeder me zonder tranen omhelsde op de luchthaven van San Francisco en me voor de zoveelste keer vertelde dat ik, als ik ook maar enigszins waarde hechtte aan mijn leven, met niemand die ik kende contact mocht zoeken, tot we zeker wisten dat mijn vijanden niet meer achter me aan zaten. Nini is paranoïde, net als alle inwoners van de Onafhankelijke Volksrepubliek Berkeley, bedreigd als ze zich voelen door de regering en buitenaardse wezens, maar in mijn geval was het niet te veel gezegd, ik kan niet voorzichtig genoeg zijn. Ze gaf me een honderdblaadjesschrift mee om een dagboek in bij te houden, zoals ik dat sinds mijn achtste heb gedaan, tot op mijn vijftiende ineens alles misging in mijn leven. ‘Je krijgt nog alle tijd om je te vervelen, Maya,’ zei ze. ‘Gebruik die om de enorme stomiteiten te beschrijven die je hebt begaan, misschien dat je dan beseft wat je hebt aangericht.’ Ik heb verschillende dagboeken volgeschreven, die, verzegeld met duct-tape, door mijn grootvader achter slot en grendel in zijn bureau werden bewaard en tegenwoordig in een schoenendoos onder Nini’s bed liggen. Dit zou mijn negende schrift worden. Nini denkt dat die schriften me van pas zullen komen als ik in psychoanalyse ga, omdat ze de sleutels bevatten van mijn persoonlijkheidsdefecten, maar als ze ze had gelezen zou ze weten dat er zo’n ontzettende hoop verzinsels in staan dat Freud zelf er nog door op het verkeerde been gezet zou worden. Eigenlijk wantrouwt mijn grootmoeder professionals die uurtarieven hanteren, aangezien die geen enkele baat hebben bij snel resultaat, maar voor psychiaters maakt ze een uitzondering omdat eentje haar ooit heeft gered van een depressie en behoed voor de valstrikken van de magie, toen ze het in haar hoofd had gehaald met de doden te willen communiceren.

Om haar niet voor het hoofd te stoten heb ik het schrift in mijn rugzak gestopt, zonder van plan te zijn het te gebruiken, maar de tijd gaat

langzaam hier, en schrijven is een manier om de uren door te komen. Deze eerste week in ballingschap heeft lang geduurd. Ik zit op een eilandje dat op de kaart vrijwel niet te zien is, terug in de middeleeuwen. Het valt me zwaar om over mijn leven te schrijven, omdat ik niet weet welke herinneringen echt zijn en wat het product is van mijn verbeelding; de strikte waarheid kan onaangenaam zijn en daarom, zelfs zonder dat ik me daarvan bewust ben, verander ik die, of ik overdrijf, maar ik heb me voorgenomen iets aan die tekortkoming te doen en in de toekomst zo min mogelijk te liegen. Vandaar dat ik schrijf op dit moment, met de hand, terwijl tegenwoordig zelfs de Yanomami-indianen in het Amazonegebied met computers werken. Het gaat langzaam en wat ik produceer lijkt wel cyrillisch schrift, want ik kan het zelf niet eens ontcijferen, maar ik veronderstel dat het er met elke volgende pagina beter op zal worden. Schrijven is als fietsen: je vergeet het niet, al heb je het jarenlang niet gedaan. Ik probeer een chronologische volgorde aan te houden, want enige orde is vereist, en ik dacht aanvankelijk dat ik daar geen moeite mee zou hebben, maar ik raak de draad kwijt, ik dwaal af of herinner me een aantal pagina's verder ineens iets belangrijks dat ik op geen enkele manier kan inpassen. Mijn geheugen beweegt zich in cirkels, spiralen en sprongen, als een trapezewerker.

Ik heet Maya, ik ben negentien jaar, van het vrouwelijk geslacht en vrijgezel. Op dit moment heb ik geen geliefde, niet uit kieskeurigheid maar bij gebrek aan gelegenheid. Ik ben geboren in Berkeley, in Californië, bezit een Amerikaans paspoort en ben tijdelijk uitgeweken naar een eiland in het zuiden van de wereld. Ze hebben me Maya genoemd omdat Nini iets met India heeft en mijn ouders geen andere naam wisten te bedenken, hoewel ze daar toch negen maanden de tijd voor hebben gehad. In het Hindi betekent *maya* betovering, illusie, droom, niet bepaald zaken die met mijn karakter overeenkomen. Attila zou beter bij me passen, want waar ik langs ben gekomen, groeit geen gras meer. Mijn geschiedenis begint in Chili, met mijn grootmoeder, mijn Nini, lange tijd voordat ik werd geboren, want als zij niet was geëmigreerd, als zij niet verliefd was geworden op Popo en zich niet in Californië had gevestigd, zou mijn vader mijn moeder niet hebben ontmoet en zou ik niet ik zijn, maar een heel ander iemand, een jonge Chileense.

Wat kan ik verder vertellen over mezelf? Ik ben een meter tachtig, weeg achteenvijftig kilo als ik voetbal, en heel wat meer als ik mezelf niet in acht neem, ik heb gespierde benen, twee linkerhanden, blauwe of grijze ogen, dat hangt af van het tijdstip van de dag, en ik vermoed dat ik blond ben maar daar ben ik niet helemaal zeker van, want mijn eigen haarkleur heb ik al een jaar of wat niet meer gezien. Ik heb niets geërfd van het exotische uiterlijk van mijn grootmoeder, met haar olijfkleurige huid en die donkere kringen onder haar ogen waardoor ze er altijd wat verlopen uitziet, of van dat van mijn vader, elegant als een torero en net zo ijdel, en ik lijk ook niet op mijn grootvader – mijn onnavolgbare Popo –, want die is jammer genoeg mijn biologische voorouder niet; hij is Nini's tweede echtgenoot.

Ik lijk op mijn moeder, tenminste, wat lengte en huidskleur betreft. Ze was geen Laplandse prinses, zoals ik geloofde toen ik nog niet kon nadenken, maar een Deense stewardess op wie mijn vader, die piloot is, in de lucht verliefd werd. Hij was te jong om te trouwen, maar hij had het in zijn hoofd gezet dat zij de vrouw van zijn leven was en heeft zo koppig achter haar aan gezeten dat ze uiteindelijk uit vermoeidheid maar toegaf. Of misschien gaf ze toe omdat ze zwanger was. Maar feit is dat ze trouwden en daar binnen een week al spijt van hadden, hoewel ze bij elkaar zijn gebleven tot ik geboren was. Een paar dagen na mijn geboorte, terwijl haar echtgenoot aan het werk was, pakte mijn moeder haar koffers, wikkelde mij in een dekentje en stapte in een taxi om haar schoonouders op te zoeken. Nini was op dat moment in San Francisco om tegen de oorlog in de Perzische Golf te protesteren, maar Popo was thuis en nam het bundeltje in ontvangst, dat ze hem zonder veel verdere omhaal aanreikte, waarna ze weer naar de taxi holde, die op haar was blijven wachten. Een kleindochter die zo petieterig was dat ze in één hand van de grootvader paste. Kort daarop werden de papieren voor de scheiding per post thuisbezorgd, en gaf de Deense op de koop toe te kennen dat ze afzag van de voogdij over haar dochter. Mijn moeder heet Marta Otter en ik heb haar in de zomer van mijn achtste jaar leren kennen, toen mijn grootouders me mee naar Denemarken namen.

Ik bevind me in Chili, het geboorteland van mijn grootmoeder, Nidia Vidal, waar de oceaan happen neemt van de aarde en het Zuid-Amerikaanse continent in eilanden uiteenvalt. Preciezer gezegd bevind

ik me in Chiloé, in La Región de los Lagos, tussen de eenenveertigste en de drieënveertigste breedtecirkel op het zuidelijk halfrond, op een archipel met een oppervlakte van ongeveer negenduizend vierkante kilometer en met zo'n tweehonderdduizend inwoners, die stuk voor stuk kleiner zijn dan ik. In het Mapudungun, de taal van de oorspronkelijke bewoners van het gebied, betekent *chiloé* 'land van de cáhuiles' – dat zijn luidruchtige meeuwen met zwarte koppen – maar het zou eigenlijk het 'land van hout en aardappels' moeten heten. Behalve Isla Grande, waar de dichtstbevolkte steden zich bevinden, zijn er veel kleine eilandjes, een aantal onbewoond. Sommige eilanden vormen groepjes van een stuk of drie, vier, zo dicht bijeen dat ze elkaar bij laagwater aanraken, maar ik was niet zo gelukkig op een van die eilanden terecht te komen; ik woon op drie kwartier varen met een motorboot op kalme zee van het dichtstbijzijnde dorp.

Mijn reis van Noord-Californië naar Chiloé begon in de trouwe gele Volkswagen van mijn grootmoeder, die sinds 1999 zeventien botsingen te verduren heeft gehad, maar loopt als een Ferrari. Het was hartje winter toen ik vertrok, een van die winderige, regenachtige dagen waarop de Baai van San Francisco zijn kleuren verliest en het landschap met een kroontjespen getekend lijkt – wit, zwart, grijs. Mijn grootmoeder reed zoals ze dat altijd doet, met horten en stoten, vastgeklampt aan het stuur als aan een reddingsboei, met haar ogen meer op mij gericht dan op de weg, druk bezig met haar laatste instructies. Ze had me nog niet verteld waar ze me precies heen zou sturen; Chili, dat was het enige wat ze had losgelaten toen ze het plan schetste om me te laten verdwijnen. In de auto onthulde ze me de details en ze overhandigde me een goedkoop toeristengidsje.

'Chiloé? Waar is dat?' vroeg ik.

'Hierin vind je alle informatie die je nodig hebt,' zei ze terwijl ze naar het boekje wees.

'Het lijkt wel erg ver weg...'

'Hoe verder, hoe beter. In Chiloé woont een vriend van me, Manuel Arias, op Mike O'Kelly na de enige op deze wereld aan wie ik zou durven vragen om jou één à twee jaar verborgen te houden.'

'Eén à twee jaar! Je bent gestoord, Nini!'

‘Kijk eens, kind, er zijn van die momenten dat een mens geen enkele controle heeft over zijn eigen leven, dat de dingen gewoon gebeuren. En voor jou is dit zo’n moment,’ verkondigde ze met haar neus tegen de voorruit gedrukt, terwijl we ons in den blinde voortbewogen over die wirwar van snelwegen.

We kwamen uitgeput op de luchthaven aan en namen daar zonder veel verdere poespas afscheid van elkaar, en het laatste beeld dat ik van haar bewaar is dat van de Volkswagen, die hortend en stotend wegrijdt in de regen.

De vliegreis naar Dallas nam een paar uur in beslag. Ik zat tegen het raampje aan gedrukt, naast een dikke vrouw die naar geroosterde pinda’s rook, en daarna was het nog eens tien uur vliegen naar Santiago; ik was klaarwakker en had honger, terwijl ik piekerde en nadacht, en het boek over Chiloé las, dat de deugden roemde van het landschap, de houten kerken en het eenvoudige leven. Ik was doodsbang. De dageraad van die 2de januari van het jaar 2009 brak aan met een oranje hemel boven de donkerpaarse bergen van de Andes, definitief, eeuwig en immens, en de stem van de gezagvoerder kondigde de daling aan. Snel daarna doemde een groene vallei op; ik zag rijen bomen, ingezaaide velden en in de verte Santiago, waar mijn grootmoeder en mijn vader zijn geboren, en waar zich een geheimzinnig stukje van mijn familiegeschiedenis heeft afgespeeld.

Ik weet maar heel weinig van het verleden van mijn grootmoeder; ze heeft daar maar zelden iets over verteld, alsof haar leven pas was begonnen toen ze Popo leerde kennen. Haar eerste echtgenoot, Felipe Vidal, stierf in 1974, in Chili, een paar maanden nadat de militairen in een staatsgreep de socialistische regering van Salvador Allende omver hadden geworpen, wat het begin inluidde van een dictatuur in het land. Eenmaal weduwe, besloot ze dat ze niet in een onderdrukt land wilde leven en emigreerde met haar zoon Andrés, mijn vader, naar Canada. Mijn vader heeft niet veel aan dat verhaal kunnen toevoegen, want hij herinnert zich weinig uit zijn kindertijd, maar zijn vader, van wie maar drie foto’s bewaard zijn gebleven, aanbidt hij nog steeds. ‘We komen hier niet meer terug, hè?’ had Andrés in het vliegtuig dat hen naar Canada bracht gezegd. Het was geen vraag, maar een beschuldiging. Hij was

negen jaar en de maanden daarvoor in één klap volwassen geworden, en hij eiste verklaringen, want hij realiseerde zich dat zijn moeder hem probeerde te beschermen met halve waarheden en leugens. Hij had zich flink gehouden toen hij te horen had gekregen dat zijn vader aan een hartaanval was overleden en al begraven was zonder dat hij het lichaam nog had kunnen zien om afscheid te nemen, en heel kort daarna zat hij al in een vliegtuig, op weg naar Canada. 'Maar natuurlijk komen we terug, Andrés,' had zijn moeder hem verzekerd, maar hij geloofde haar niet.

In Toronto werden ze opgevangen door vrijwilligers van het vluchtelingencomité, die moeder en zoon geschikte kleren verstrekten en hen installeerden in een gemeubileerd appartement, met opgemaakte bedden en een goedgevulde koelkast. De eerste drie dagen, zolang hun voorraad strekte, bleven ze binnen, bibberend van de eenzaamheid, en op dag vier kregen ze bezoek van een maatschappelijk werkster die goed Spaans sprak en hen informeerde over de rechten en plichten van alle inwoners van Canada. Om te beginnen gingen ze naar een intensieve cursus Engels en werd het kind ingeschreven op een school, daarna kreeg Nidia een baan als chauffeur om haar de vernedering te besparen haar hand op te moeten houden bij de staat zonder voor haar geld te werken. Het was werk waar Nini volledig ongeschikt voor was, want zo slecht als ze tegenwoordig rijdt, destijds was het nog erger.

De korte Canadese herfst maakte plaats voor een poolwinter, wat fantastisch was voor Andrés – die inmiddels Andy heette – die het genot van schaatsen en skiën ontdekte, maar voor Nidia, die het maar niet warm kon krijgen en leed onder het verlies van haar man en haar vaderland, was het onverdraaglijk. Het aanbreken van een aarzelend voorjaar, met bloemen die als een fata morgana op een morgen ineens waren opgekomen op plekken waar voorheen aangetrapte sneeuw had gelegen, kon haar niet opbeuren. Ze voelde zich ontworteld en had haar koffer altijd gepakt klaarstaan, in de hoop terug te keren naar Chili zodra de dictatuur voorbij was, zonder zich te kunnen voorstellen dat dit zestien jaar zou gaan duren.

Nidia Vidal bleef een paar jaar in Toronto, waar ze de dagen en de uren telde, tot ze Paul Ditson II ontmoette, mijn Popo, hoogleraar aan de Universiteit van Californië in Berkeley, die naar Toronto was gekomen

om een serie lezingen te geven over een onduidelijke planeet, waarvan hij het bestaan probeerde te bewijzen met poëtische berekeningen en een enorme verbeeldingskracht. Popo was een van de weinige Afro-Amerikaanse astronomen in een beroep met een overstelpend blanke meerderheid, een bekendheid op zijn vakgebied, met verscheidene boeken op zijn naam. Als jonge man had hij een jaar in Kenia aan het Turkanameer gezeten om de oude megaliëten die in die streek voorkomen te bestuderen, en hij had op grond daarvan de theorie ontwikkeld – gebaseerd op archeologische ontdekkingen – dat die basalten kolommen astronomische observatoria waren, en dat die driehonderd jaar voor het begin van de christelijke jaartelling hadden gediend om de Borana-maankalender op te baseren, die tot de dag van vandaag in gebruik is bij herders in Ethiopië en Kenia. In Afrika leerde hij zonder vooroordelen te observeren, en zo waren zijn vermoedens begonnen van het bestaan van die onzichtbare planeet, waarnaar hij sindsdien tevergeefs de hemel afspeurde met de krachtigste telescopen.

De Universiteit van Toronto had hem in een hotel geïnstalleerd, in de suite die ze altijd voor bezoekende academici huurden; er werd hem een auto met chauffeur ter beschikking gesteld, en zo kon het gebeuren dat Nidia Vidal de opdracht kreeg hem gedurende zijn verblijf rond te rijden. Toen hij hoorde dat zijn chauffeur uit Chili kwam, vertelde hij haar dat hij in het La Silla-observatorium was geweest, en dat je op het zuidelijk halfrond constellaties waarneemt die in het noorden onbekend zijn, zoals de melkwegstelsels Kleine Magelhaense Wolk en Grote Magelhaense Wolk, en dat op sommige plekken de nachten zo helder en schoon zijn en het klimaat zo droog is dat het de ideale plek is om het firmament te bestuderen. Op die manier had hij ontdekt dat melkwegstelsels zich groeperen in patronen die op spinnenwebben lijken. Het is een romaneske toevalligheid te noemen dat zijn bezoek aan Chili indertijd ten einde liep op dezelfde dag in 1974 dat zij met haar zoon naar Canada was vertrokken. Toen ik dat hoorde bedacht ik dat ze misschien wel tegelijkertijd op de luchthaven hadden zitten wachten op hun respectievelijke vluchten zonder dat ze elkaar waren tegengekomen, maar volgens hen was dat volslagen onmogelijk, want die mooie vrouw zou hem zijn opgefallen, en zij zou hem ook hebben gezien, want een neger was in Chili nog tamelijk bijzonder indertijd, zeker eentje die zo lang en knap was als Popo.

Nidia beseftte daar in Toronto al na één ochtend rondrijden met haar passagier op de achterbank dat die de zeldzame combinatie bezat van een briljante geest en de fantasie van een dromer, maar dat hij daarbij ook een volstrekt gebrek vertoonde aan het gezonde verstand waar zij bij zichzelf zo prat op ging. Nini heeft me nooit kunnen uitleggen hoe ze achter het stuur in dat drukke verkeer tot die conclusie kon komen, maar feit is dat ze helemaal gelijk had. De astronoom was net zo verloren in het leven als de planeet die hij zocht aan de hemel; hij was in staat om in een mum van tijd uit te rekenen hoe lang een ruimteschip er met een snelheid van 28268 kilometer per uur over doet om de maan te bereiken, maar wist zich geen raad met een elektrisch koffiezetapparaat. Ze had het vage klapwieken van de liefde in geen jaren meer gevoeld en die man, zo heel anders dan de andere mannen die ze in de drieëndertig jaar van haar leven had gekend, vond ze intrigerend en aantrekkelijk.

Popo, nogal geschokt door de gedurfde rijstijl van zijn chauffeur, was ook nieuwsgierig, naar de vrouw die schuilging achter dat te ruime uniform en die berenjagersmuts. Hij was geen man die makkelijk toegaf aan romantische ingevingen, en gesteld dat hij op het idee was gekomen om haar te verleiden, dan had hij het vast veel te lastig gevonden om dat uit te voeren. Nini daarentegen, die niets te verliezen had, besloot de astronoom te tackelen voordat hij klaar was met zijn lezingen. Ze vond zijn opvallende mahoniekleur aantrekkelijk – ze wilde hem helemaal zien – en had het gevoel dat ze veel gemeen hadden: hij zijn astronomie en zij haar astrologie, wat volgens haar praktisch op hetzelfde neerkwam. Verder had ze bedacht dat ze, allebei van zo ver gekomen, voorbestemd waren om elkaar op die plek van de aarde en op dat tijdstip in hun leven te ontmoeten, want zo stond het in de sterren geschreven. Toen al liet Nini haar leven bepalen door haar horoscoop, maar ze liet niet alles aan het toeval over. Voordat ze het initiatief nam voor een verrassingsoverval, had ze zich ervan vergewist dat hij een goede positie had, vrijgezel was, gezond en maar elf jaar ouder dan zij, hoewel zij op het eerste gezicht voor zijn dochter kon doorgaan als ze tot hetzelfde ras hadden behoord. Jaren later zou Popo lachend vertellen dat als zij hem niet in de eerste ronde al knock-out had geslagen, hij nu nog verliefd op de sterren zou zijn.

Op dag twee kwam de professor voorin zitten om zijn chauffeur beter te kunnen bekijken en maakte zij verschillende onnodige omwegen

door de stad om hem de tijd te gunnen dat ook te doen. Diezelfde avond, nadat ze haar zoon te eten had gegeven en hem in bed had gestopt, trok Nidia haar uniform uit, nam een douche, stifte haar lippen en meldde zich bij haar prooi met de smoes dat ze hem een map kwam brengen die hij in de auto had laten liggen, die ze hem net zo goed pas de volgende morgen had kunnen geven. Nog nooit had ze zo'n stoutmoedige amoureuze beslissing genomen. Ze trotseerde de ijzige sneeuwstorm, kwam aan bij het hotel, liep naar boven naar de suite, sloeg een kruis om zichzelf moed in te spreken en klopte aan. Het was halftwaalf toen ze definitief haar intrede deed in het leven van Paul Ditson II.

Nini had als een non geleefd in Toronto. 's Nachts verlangde ze naar een mannenarm om haar middel, maar ze moest overleven en een kind grootbrengen in een land waar ze altijd een vreemdeling zou blijven; ze had geen tijd voor romantische fantasieën. De moed die ze die avond bijeen had geraapt verdween op slag toen de astronoom de deur in pyjama opendeed; hij zag eruit alsof hij had liggen slapen. Ze staarden elkaar een halve minuut lang aan, sprakeloos, want hij verwachtte haar niet en zij had verder geen plan, maar toen vroeg hij haar binnen, verrast hoe anders ze eruitzag zonder haar uniformpet. Hij vond haar knap met haar donkere haren, haar onregelmatig gevormde gezicht en haar wat scheve glimlach, die hij tot dan toe alleen maar van opzij had gezien. En zij stond verbaasd over het verschil in lengte tussen hen, iets wat in de auto minder opviel: als ze op haar tenen ging staan, zou ze net aan het borstbeen van die reus kunnen snuffelen. Toen ze vervolgens de rampzalige wanorde in het kleine appartement zag, besloot ze dat die man haar echt hard nodig had.

Paul Ditson II was het grootste gedeelte van zijn bestaan bezig geweest met de bestudering van het mysterieuze gedrag van astrale lichamen, maar van een vrouwenlichaam wist hij maar heel weinig en van de grillen van de liefde helemaal niets. Hij was nog nooit echt verliefd geweest en zijn meest recente relatie was die met een collega van de vakgroep met wie hij tweemaal per maand een afspraakje had, een aantrekkelijke joodse vrouw die er voor haar leeftijd goed uitzag en er als ze samen uit eten gingen altijd op stond de helft van de rekening te betalen. Nini had slechts twee mannen bemind: haar echtgenoot en een geliefde die ze tien

jaar geleden uit haar hoofd en haar hart had gerukt. Haar echtgenoot was een onbezonnen partijgenoot geweest, die opging in zijn werk en zijn politieke activiteiten, onophoudelijk op reis was en te veel aan zijn hoofd had om zich bezig te houden met wat zij nodig had, en die andere liefde was misgelopen. Nidia Vidal en Paul Ditson 11 waren klaar voor de liefde die hen tot de dood met elkaar zou verbinden.

Ik heb dat wellicht wat geromantiseerde verhaal over de liefde van mijn grootouders zo vaak horen vertellen dat ik het uiteindelijk woord voor woord uit mijn hoofd kende, als een gedicht. Natuurlijk weet ik de details niet van wat zich die nacht achter die gesloten deur afspeelde, maar ik kan me er iets bij voorstellen als ik me baseer op wat ik van hen beiden weet. Zou Popo beseft hebben dat hij zich, toen hij de deur opendeed voor die Chileense vrouw, op een belangrijk kruispunt in zijn leven bevond en dat de weg die hij insloeg bepalend zou zijn voor zijn toekomst? Nee, vast niet; zoiets kitscherigs zou nooit in hem zijn opgekomen. En Nini? Haar zie ik als een slaapwandelaar rondlopen tussen de op de grond liggende kleren en de asbakken vol peuken, het halletje door, de slaapkamer in, waar ze op het bed gaat zitten omdat de fauteuil en de stoelen vol liggen met papieren en boeken. Misschien knielde hij naast haar neer om haar te omhelzen en bleven ze zo een tijdje in die houding zitten, om te wennen aan die plotselinge intimiteit. Misschien kreeg zij het daarna langzamerhand stikheet omdat de verwarming zo hoog stond, en hielp hij haar uit haar jas en haar laarzen, en begonnen ze elkaar aarzelend te liefkozen; misschien herkenden ze elkaar en raadpleegden ze hun hart, om zeker te weten dat ze zich niet vergisten. 'Je ruikt naar tabak en toetjes. En je bent zo glad en zwart als een zeehond,' zou Nini dan zeggen, want dat zinnetje heb ik heel vaak van haar gehoord.

Het laatste stuk van het verhaal hoeft ik niet te verzinnen, want dat hebben ze me wel verteld. Tijdens die eerste omhelzing besloot Nini dat ze de astronoom in andere levens had gekend en in andere tijden, dat dit alleen een weerzien was en dat hun sterrenbeelden en hun tarotrelatiekaarten elkaar aanvulden. 'Gelukkig maar dat je een man bent, Paul. Stel je voor dat je in deze incarnatie mijn moeder was geweest...' zuchtte ze op zijn schoot. 'En aangezien ik je moeder niet ben, wat zou je ervan zeggen als we trouwden?' luidde zijn antwoord.

Twee weken later arriveerde ze in Californië, met in haar kielzog een tegenstribbelend kind want Andrés had geen zin om voor de tweede keer te emigreren, en voorzien van een verloofdenvisum dat drie maanden geldig was, waarna ze moest trouwen of het land weer verlaten. Ze trouwden.

Mijn eerste dag in Chili heb ik met een plattegrond door Santiago gesjouwd in een drukkende, droge hitte, en het heeft me uren gekost om een bus naar het zuiden te regelen. Het is een moderne stad, met niets exotisch of schilderachtigs; er zijn geen indianen in klederdracht, geen koloniale wijken in gedurfde kleuren zoals ik die met mijn grootouders in Guatemala en Mexico heb gezien. Ik ben met een kabelbaan naar de top van een heuvel gegaan, een obligaat toeristisch uitstapje, en kon me daar boven een idee vormen over de omvang van de hoofdstad waar geen eind aan lijkt te komen, en van de vervuiling die er als een stoffige mist boven hangt. Tegen de avond stapte ik in een abrikooskleurige bus die me naar het zuiden zou brengen, naar Chiloé.

Ik probeerde wat te slapen, gewiegd door de beweging, het ronken van de motor en het gesnurk van de andere passagiers, maar vergeefs; ik ben nooit een goede slaper geweest en ik heb de afvalstoffen van het slechte leven nog in mijn aderen. Toen het licht werd stopten we bij een uitspanning om koffie te drinken en naar de wc te gaan, te midden van een idyllisch landschap met groene heuvels en koeien, en daarna moesten we nog een paar uur verder tot we bij een primitief soort aanlegsteiger kwamen, waar we onze botten konden losschudden en vrouwen in witte verpleegstersschorten kaasempanada's en schelp- en schaaldieren te koop aanboden. De bus reed een pont op voor de overtocht van het Chacaokanaal – een halfuur stilletjes varen over een lichtgevende zee. Ik stapte de bus uit om op het dek rond te wandelen, tegelijk met de rest van de stramme passagiers, die net als ik urenlang vastgebonden hadden gezeten in hun stoel. We trotseerden de snijdende wind en bewonderden de zwermen zwaluwen, wapperende zakdoeken in de lucht, en de *tonina's* – kleine dolfinen met een witte buik – die dansend met de veerboot meezwommen.

De bus zette me af in Ancud, op Isla Grande, de op een na belangrijkste stad van de archipel, en daar moest ik overstappen op een andere bus

die me naar het dorp zou brengen waar Manuel Arias op me wachtte, maar toen merkte ik dat mijn portemonnee was verdwenen. Nini had me nog zo gewaarschuwd voor de Chileense zakkenrollers, die zo vingervlug zijn als goochelaars; met het vriendelijkste gezicht weten ze je nog van je ziel te beroven. Gelukkig hadden ze me de foto van Popo en mijn paspoort, die ik in een ander vakje van mijn rugzak had gestopt, laten houden. Ik was alleen, zonder een rooie cent, in een vreemd land, maar als ik iets heb geleerd van mijn rampzalige avonturen van het afgelopen jaar is het wel dat ik me niet uit het veld moet laten slaan door de eerste de beste tegenslag.

In een van de kunstnijverheidswinkeltjes op het plein, waar producten van het eiland werden verkocht, zaten drie breiende vrouwen in een kringetje te kletsen, en ik ging er maar van uit dat ze net als mijn Nini waren, dat ze me zouden helpen. Chileense vrouwen snellen iedereen die in de problemen verzeild raakt te hulp, zeker als het buitenlanders zijn, en in mijn hakkende Spaans vertelde ik hun de mijne. Ze legden ogenblikkelijk hun pennen neer, boden me een stoel aan en een glas sinaasappellimonade met prik, en begonnen mijn geval te bespreken, waarbij ze elkaar in de rede vielen om hun mening ten beste te geven. Ze belden een paar keer met een mobieltje en wisten vervoer voor me te regelen: een neef die me over een uur of wat kon oppikken en er geen bezwaar tegen had een stukje om te rijden teneinde mij op mijn bestemming af te leveren.

Ik gebruikte de tijd dat ik moest wachten voor een bezoek aan het dorp en aan een museum met een tentoonstelling over de kerken van Chiloé, driehonderd jaar geleden ontworpen door jezuïetenmissionarissen en plank voor plank in elkaar gezet door de Chiloten, die meesterlijke houtbewerkers en botenbouwers zijn. De gebouwen blijven overeind door hun ingenieuze constructie, zonder ook maar één spijker, met gewelfde daken als een soort omgekeerde boten. Toen ik het museum verliet kwam ik de hond tegen. Hij was middelgroot, mank, met een stugge, grijzige vacht en een zielige staart, maar hij had een trotse houding, een rashond waardig. Ik bood hem de empanada aan die ik nog in mijn rugzak had, die hij voorzichtig met grote, gele tanden aannam en op de grond legde, waarna hij me aankeek om me duidelijk te maken dat hij niet naar brood hongerde, maar naar gezelschap. Susan,

mijn stiefmoeder, was hondentrainer, en ze had me geleerd nooit een hond aan te raken voordat hij uit zichzelf naar je toe kwam, ten teken dat hij zich op zijn gemak voelt, maar deze hond en ik hielden ons niet aan het protocol en vanaf het eerste moment konden we het goed met elkaar vinden. We maakten samen een toeristisch uitstapje en op het afgesproken tijdstip keerde ik terug naar de breiende vrouwen. De hond bleef buiten de winkel wachten, met één poot op de drempel, goedgemanierd.

De neef kwam een uur later dan was aangekondigd, in een tot de nok toe volgeladen vrachtwagen, met vrouw en baby. Ik bedankte mijn weldoeners, die me ook nog eens hun mobieltje hadden geleend om Manuel Arias te kunnen bellen, en nam afscheid van de hond. Maar die dacht er anders over; hij ging aan mijn voeten zitten en veegde de vloer aan met zijn staart, lachend als een hyena; hij was zo goed geweest mij te vereren met zijn aandacht en nu was ik zijn lievelingsmens. Ik veranderde van tactiek. ‘Ksst! Ksst! Fucking rothond!’ riep ik in het Engels. Hij verroerde zich niet, terwijl de neef het tafereel meewarig opnam. ‘Maak je geen zorgen, joh, we kunnen jouw Fákin toch gewoon meenemen?’ zei hij uiteindelijk. En zo is dat askleurige dier aan zijn nieuwe naam gekomen; misschien heette hij in zijn vorige leven wel Prins. We pasten maar net met z’n allen in de overvolle cabine, en een uur later kwamen we aan in het dorp waar ik de vriend van mijn grootmoeder moest ontmoeten, met wie ik had afgesproken bij de kerk, die uitkeek over zee.

Het dorp, in 1567 gesticht door de Spanjaarden, is een van de oudste van het eiland en telt tweeduizend inwoners, maar het was me een raadsel waar die zich ophielden, want je zag er meer kippen en schapen dan mensen. Manuel liet lang op zich wachten en ik was met Fákin naast me op de trap van de wit-met-blauw geschilderde kerk gaan zitten, van een afstandje aangestaard door vier stille, ernstige jongetjes. Van Manuel wist ik niet meer dan dat hij een vriend van mijn oma was en dat ze elkaar sinds de jaren zeventig niet meer hadden gezien, maar dat ze sporadisch contact met elkaar hadden gehouden, aanvankelijk via brieven, zoals dat gebruikelijk was in de prehistorie, en later via e-mail.

Eindelijk kwam Manuel Arias dan opdagen, en hij herkende me, want Nini had hem over de telefoon een beschrijving van mij gegeven.